

EKONOMICKÁ INFORMÁCIA O TERITÓRIU

Východný Timor

[Všeobecné informácie o krajine](#)

ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE

Názov krajiny:	Východotimorská demokratická republika (angl. Democratic Republic Timor-Leste, port. República Democrática de Timor-Leste)
Rozloha:	15 000 km ²
Počet obyvateľov:	1,3 mil. (2017)
Národnostné zloženie:	Timorčania (malajsko-polynézska etnická skupina), Papuánci, Čičania
Náboženstvo:	rímsko-katolícke (98%), evanjelické (1,6), moslimské (0,3)
Úradné jazyky:	tetum a portugalčina; v pracovných vzťahoch sa používa aj angličtina a indonézština
Štátny sviatok:	28. novembra (vyhlásenie nezávislosti od Portugalska v 1975)
Štátne zriadenie:	parlamentná republika
Hlava štátu:	Francisco Guterres „Lú-Olo“ (od 20.5.2017)
Predseda vlády:	Mari Alkatiri (od 15.9.2017)
Minister ZV a spolupráce:	Aurélio Guterres
Najvyšší zákonodarný orgán:	jednokomorový Národný parlament (65 poslancov volených v priamych voľbách na 5 rokov na báze proporčného zastúpenia); posledné voľby sa konali 12. mája 2018
Nadviazanie diplomatických vzťahov so SR:	17.10.2002
Veľvyslanec SR vo VT so sídlom v Jakarte:	Michal Slivovič (PL odovzdal 18.9.2014)
Veľvyslanec Východného Timoru v SR:	nie je akreditovaný

Základné makroekonomické ukazovatele za rok 2017

HDP	1,48 mld. USD (2017)
HDP p.c.	1,175 USD
Ekonomický rast	3 %
Inflácia	1,1 %
Miera nezamestnanosti	11 %
Vývoz	19 mil. USD
Dovoz	78 mil. USD
Saldo	- 59 mil. USD

Poznámka: Vývoz nezahŕňa ropu a plyn. Údaje o komplexnom vývoze sa rôznia, World Bank Review odhaduje, že v roku 2017 bol vývoz cca 12 mld.

USD.

Vývoz tvorí hlavne ropa, káva, santalové drevo a koreniny. Najväčšími exportnými partnermi sú Nemecko a USA. Takmer polovica dovozu je z Indonézie, Malajzie, Hongkongu, Taiwanu, Číny a Singapuru. Z európskych krajín má významnejší export Portugalsko a Dánsko. Približne 30 % dovozu krajiny za rok 2017 tvoria rafinované ropné produkty, ďalej dopravné prostriedky (14 %), strojné zariadenia pre elektrárne (cca 14 %), textilné výrobky, cereálie a iné potraviny a pod.

Európska komisia uvádza za rok 2017 dovoz do krajín EÚ vo výške 6 mil. eur (96,4 % tvorili poľnohospodárske produkty) a vývoz z EÚ do VT vo výške 13 mil. eur (najviac strojárske výrobky za 5 mil. eur, potraviny a nápoje za 3 mil. eur a papier za 2 mil. eur).

Od roku 2006 sa vzťahy medzi EÚ a VT riadia dohodou z Cotonou, pričom na základe tejto dohody ide o partnerstvo, založené na 3 pilieroch: a) rozvojová spolupráca, b) ekonomika a obchod a c) politická dimenzia.

Delegácia EÚ v Dili uvádza, že okrem ťažobných spoločností sú v VT aktívne najmä firmy z Portugalska a Francúzska, a to v oblasti architektúry, inžinieringu a výstavby infraštruktúry, logistiky, marketingu, dizajnu, či obchodu s potravinami.

Približne 45 % vývozu tvorili reexporty. Je pravdepodobné, že časť zahraničnoobchodných operácií nie je evidovaná, keďže nie je v plnom rozsahu kontrolovaná colnými orgánmi.

VT vykazuje pomerne vysoký ekonomický rast medzi krajinami regiónu juhovýchodnej Ázie, má mimoriadne nízku infláciu, ale vysokú mieru nezamestnanosti. Saldo zahraničného obchodu má permanentne zápornú úroveň.

Ložiská ropy a plynu sú ťažené najmä austrálskymi a americkými firmami, pričom do štátneho rozpočtu VT plynú z tejto ťažby významné príjmy.

Vláda VT v posledných rokoch pravidelne odvádza časť svojich výdavkov do tzv. Ropného fondu. Rast ekonomiky (mimo ropy a plynu) je značne závislý práve na výdavkoch štátneho rozpočtu. V posledných 5 rokoch cca 14 % výdavkov štátneho rozpočtu ide na sociálne transfery. Hoci vláda napr. na rok 2017 vyčlenila v rozpočte 933 mil. USD na kapitálové investície (najmä budovanie infraštruktúry), v dôsledku organizačných problémov v implementácii projektov, len cca 40 % tejto sumy bolo skutočne vynaložených. Neefektívne čerpanie je spôsobené aj neschopnosťou zrealizovať naplánované investície a financie.

VT nemá samostatnú menovú politiku, keďže aj v domácom platobnom styku je oficiálne používaný americký dolár. Vláda má právomoc vydávať len centavos - mince (100 centavos = 1 USD).

Ložiská ropy a plynu sú ťažené najmä austrálskymi a americkými firmami, pričom do štátneho rozpočtu VT plynú z tejto ťažby významné príjmy (napr. v roku 2017 príjem štátneho rozpočtu z ťažby ropy a plynu činil 5,5 mld. USD).

Ku koncu r. 2017 bola hodnota Ropného fondu spolu s rezervami v konvertibilných menách 15,7 mld. USD (podľa Banco Central de Timor Leste), pričom vláda z neho nevyčerpala ani dolár do štátneho rozpočtu či už na výstavbu infraštruktúry alebo pre potreby nízkopríjmových skupín populácie.

Prostriedky Ropného fondu podľa stavu v r. 2017 boli uložené až z 88% v štátnych dlhopisoch USA a zvyšok najmä v dlhopisoch krajín ako Austrália, Veľká Británia, atď.

Rast ekonomiky v roku 2017 bol udržiavaný najmä vládnymi výdavkami - kapitálové výdavky vzrástli až o 47 % (v posledných rokoch však skutočné čerpanie na investičné projekty výrazne zaostávalo za hodnotami plánovanými štátnym rozpočtom). Z prostriedkov vyčlenených na infraštruktúru v roku 2017 smerovalo 27 % na výstavbu ciest a mostov, pričom 15 % z toho išlo na výstavbu elektrární a prenosových sietí. Vzhľadom na rýchlo mýňajúce sa zásoby ropy a plynu potrebuje VT urýchlene diverzifikovať svoje hospodárstvo.

VT má potenciál pre rozvoj turizmu (koralové útesy, hory, poznávanie kultúry), ale progresu v tejto oblasti bráni nedostatočná infraštruktúra (vrátane neuspokojivého stavu medzinárodného letiska v Dili) a bezpečnostná situácia v krajine.

Napriek uvedeným údajom o výrazne negatívnej obchodnej bilancii je bežný účet platobnej bilancie za rok 2017 naďalej vo výraznom pluse vďaka príjmom z ťažby ropy a plynu.

Vývoj zahraničného obchodu medzi SR a Východným Timorom a perspektívy vzájomnej ekonomickej spolupráce

SR za ostatné roky vykazuje nulovú hodnotu vzájomnej tovarovej výmeny. V štatistikách Eurostatu sa vôbec prvá zmienka o Východnom Timore v relácii SR vyskytla práve v sledovanom roku. Podľa uvedeného zdroja SR doviezla z Východného Timoru súčiastky do strojov určených na spracovanie buničiny v celkovej hodnote 890 eur.

Slovenské firmy sa môžu uchádzať napr. o výstavbu elektrární na VT (využívajúcich uhlie, plyn alebo biomasu), stavby ciest, mostov, modernizácie letísk, projekty ochrany životného prostredia. Musia však rátať s byrokratickými prekážkami a existenciou významnej miery korupcie vo verejnej správe.

Na VT sú prítomní v týchto projektoch aj významní konkurenti, ktorí sú finančne silní a dlhodobo spolupracujúci s VT (Austrália, Čína, Indonézia, Japonsko, USA).

Obmedzujúci je tiež menší trh krajiny – má iba obmedzený dopyt nielen po spotrebiteľských tovaroch, ale aj po kapitálových statkoch vrátane infraštruktúrnych projektov.

Vybrané webstránky Východného Timoru:

- Webstránka vlády krajiny:
<http://timor-leste.gov.tl/?p=6855&lang=en>
Obsahuje linky na väčšinu dôležitých webstránok verejných inštitúcií.
- Webstránka prezidenta Timor Leste (aktuálne v rekonštrukcii):
www.presidencia.tl
- Portál verejného obstarávania:
<http://www.eprocurement.gov.tl/public/indexeprtl?&lang=en>
- Ministerstvo financií:
<https://www.mof.gov.tl/?lang=en>
- Webstránka Centrálnej banky Timor Leste:
<http://www.bancocentral.tl/en/main.asp>
- Legislatíva Timor Leste v angličtine (vydaná v spolupráci s misiou OSN):
<http://www.jornal.gov.tl/lawsTL/index-e.htm>
Dokumenty za posledné obdobie však chýbajú, lebo misia OSN v Timor Leste ukončila svoju činnosť k 31.12.2012. Novšie právne predpisy sú dostupné na <http://www.jornal.gov.tl/> v portugalčine alebo miestnom jazyku tetum.
- Institute for Business Support – Timor Leste
<http://www.iade.gov.tl/en/>
Informácie o registrácii firiem na Východnom Timore:
<http://www.iade.gov.tl/en/business-man/business-registration-and-licensing/>
- Chamber of Commerce and Industry of Timor-Leste

MINISTERSTVO
ZAHRANIČNÝCH VECÍ
A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

<http://www.ccitl.tl/>

- National Defence Institute:
<http://idn.tl/en/>

**Veľvyslanectvo SR
pre Východný Timor**
29, Prof. Moh. Yamin
P.O.Box 1368

Tel: 00-62-21-3101068
Fax: 00-62-21-3101180
Jakarta Pusat, Indonézia

Veľvyslanec:
Zástupkyňa veľvyslanca:

Michal Slivovič (michal.slivovic@mzv.sk)
Veronika Pristašová
(veronika.pristasova@mzv.sk)

Obchodno-ekonomický diplomat: Igor Melíšek (igor.melisek@mzv.sk)

Tiesňová linka

Veľvyslanectva SR :

0062-816 783 043

Kontaktná osoba: Veronika Pristašová